

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науково-навчальний інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

Застосунок для вивчення та перекладу львівської гвари

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 035 «Філологія»,
спеціалізацією 035.10 «Прикладна
лінгвістика»,
галузі знань 03 «гуманітарні науки»
ОПП «Прикладна (комп'ютерна)
лінгвістика та англійська мова»
студентки IV курсу

Софії МАТКІВСЬКОЇ

Наукові керівники:

к. техн. н., доц. Микола КОСТИКОВ,
д. філософії, доц. Юлія
ЦИГВІНЦЕВА

Рецензент:

к.філол.н. Людмила РЯБЕЦЬ

«Допущено до захисту»
Протокол № 11 засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
ННІФ від 01.06.2023
Завідувач кафедри _____ **Сергій Різник**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЛЬВІВСЬКА ГВАРА: ВИТОКИ, МОВЛЕННЄВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЇЇ СПАДЩИНА.....	6
1.1. Історія виникнення та розвитку львівської гвари.....	6
1.2. Мовний портрет міста Львова.....	10
1.3. Фонетичні особливості львівської гвари.....	16
1.4. Лексика львівської гвари.....	19
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА ВЕБЗАСТОСУНКУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЛЬВІВСЬКОЇ ГВАРИ.....	24
2.1. Актуальність та цілі вивчення львівської гвари.....	24
2.2. Функціональні можливості, розробка вебзастосунку та його практичне значення.....	31
Висновки до другого розділу	40
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	43
ДОДАТКИ.....	47

ВСТУП

Вивчення мови є неодмінною частиною дослідження культури та історії різних регіонів світу. Для України характерне унікальне лінгвістичне розмаїття, яке охоплює не тільки літературну українську мову, але й місцеві діалекти та говірки. Одним із цікавих виявів такої регіональної мовної варіації є львівська гвара, яка займає важливе місце в культурному та ментальному контексті міста Львова.

Як і будь-яке місто, Львів має свою особливу мову, мешканці міста рік за роком формують свій унікальний лексикон. Львівська гвара є винятковим явищем, яке відображає багату історичну та культурну спадщину міста. Ця говірка засвідчує вплив різних етнічних груп, які проживали та взаємодіяли на території Львова протягом віків. Вона втілює у собі сліди польської, німецької, єврейської та інших мов, що формували мовну палітру цього регіону.

Вивчення львівської гвари має важливе значення з кількох причин. По-перше, це мовний феномен, який є частиною культурної спадщини Львова. Вивчення гвари дозволяє глибше зрозуміти та оцінити історичні, соціальні та культурні аспекти цього міста. По-друге, львівська гвара є важливим елементом ідентичності львів'ян, вона об'єднує їх і робить особливими у великому лінгвістичному просторі. По-третє, львівська гвара – це частина діалектного простору Галичини та України, її вивчення сприяє збереженню та популяризації національної мови.

Львівська мова, що належить до ареалу галицько-буковинської групи говорів, відображає особливості південно-західного наріччя та західноукраїнського (галицького) варіанта української літературної мови. У мовленні львів'ян присутні виразні риси, що їх можна вважати характерними для цього регіону [37, с. 62].

Лінгвальна природа Львова впродовж своєї історії змінювалася, що зумовлено внутрішньою динамікою мови та позамовними чинниками. До останніх належать зміни в адміністративному підпорядкуванні міста, а відповідно, зміна мови міського адміністрування й урядування; суспільно-

ідеологічні тенденції щодо мовних канонів, пропагованих державами, до яких у різний час входило місто; постійна міграція українців із довкілля; імміграція (ще з княжих часів) та еміграція (до 40-их років ХХ ст.) поляків, імміграція росіян після 1939 року тощо. На тлі мовної поліфонії Львова до 1939 року домінували українська та польська мови, у радянський період – українська та російська мови, а в часи незалежності України – українська [29, с. 3].

Історичний розвиток львівської гвари є цікавою темою для дослідження. Перші посилання на львівську мовну варіацію знаходимо в ХVIII столітті, коли Львів був великим культурним центром, що зближував різні національності. З часом гвара стала способом спілкування місцевого населення, а також відображенням його життя та традицій. Історичні зміни в політичній ситуації, демографічному складі та культурних впливах сприяли еволюції львівської гвари, роблячи її багатшою та складнішою.

Дослідження специфіки львівського діалекту (також відомого як львівське мовлення, мова Львова, львівська гвара, койне Львова, львівська говірка, львівський балак або мова батярів) були здійснені різними науковцями у різні періоди. Серед цих дослідників варто згадати О. Горбача, Ю. Шевельова, Н. Хобзей, Г. Дидик-Меуш, А. Козицького, Я. Рудницького, Т. Ястремську, Г. Сікору, О. Палінську, О. Сімович, Л. Підкуймуху та інших.

Ці вчені присвятили свою увагу дослідженню мовного варіанту, який використовують львів'янами та має свої унікальні риси порівняно з іншими регіонами України. Вони вивчали фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні особливості львівського мовлення, а також його соціокультурний контекст.

Актуальність дослідження львівської гвари полягає в необхідності збереження та вивчення цього унікального мовного різновиду. Опанування гварою дозволить краще розуміти культурний контекст Львова, відчувати його особливу атмосферу та спілкуватися з місцевими жителями на найближчому рівні. А це особливо важливо не лише для дослідників та туристів, а в сучасних воєнних умовах і для тих, хто переїхав до Львова з тимчасово окупованих

територій та намагається влаштувати своє життя на новому місці й у незвичному мовному середовищі.

Мета дослідження – створення застосунку для вивчення та перекладу львівської гвари, що дасть можливість широкому колу користувачів ознайомитися з особливостями цієї говірки, а також допоможе перекладати тексти з української мови на львівську гвару й навпаки.

Для досягнення поставленої мети потрібно реалізувати такі **завдання**:

- 1) дослідити історію виникнення та особливості львівської гвари;
- 2) зібрати та проаналізувати лінгвістичні дані;
- 3) провести опитування серед користувачів на знання львівської гвари;
- 4) опрацювати отримані дані опитування;
- 5) створити зручний та зрозумілий інтерфейс застосунку.

Об'єктом дослідження є львівська гвара як різновид мови, що використовується в місті Львові та його околицях. **Предмет** дослідження – особливості розробки вебзастосунку, який надасть можливість користувачам вивчати та перекладати львівську гвару з української мови й навпаки.

Новизна дипломної роботи полягає у створенні та реалізації вебзастосунку, спеціально призначеного для вивчення львівської гвари.

Матеріалом дослідження слугували тексти, словники, граматичні правила, аудіо- та відеозаписи, що стосуються львівської гвари.

Практична цінність роботи полягає у тому, що вебзастосунок для вивчення та перекладу львівської гвари може бути корисним для всіх, хто бажає ознайомитися з особливостями мовлення та культурою Львова. Він може стати ефективним інструментом для самостійного навчання та вдосконалення львівської гвари, надати можливість прослуховувати автентичні розмови, вчити нові слова та вирази, а також виконувати вправи та тести для закріплення навичок.

Кваліфікаційна робота має таку **структуру**: вступ, два розділи та шість підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, список використаної літератури й джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1. ЛЬВІВСЬКА ГВАРА: ВИТОКИ, МОВЛЕННЄВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЇЇ СПАДЩИНА

1.1. Історія виникнення та розвитку львівської гвари

Львівська гвара є особливим мовним явищем, яке зародилося і розвивалося протягом багатьох століть у місті Львові. Вона відображає унікальну мовленнєву традицію та культурну спадщину цього міста. Для розуміння історії виникнення та розвитку львівської гвари необхідно ознайомитися з різними етапами її формування.

З моменту заснування Львів знаходиться на межі різних культур і мов. За часи свого існування місто належало до різних держав (Галицько-Волинського князівства, Речі Посполитої, Австро-Угорської монархії, Польщі, Радянського Союзу, України), відповідно до цього змінювалася панівна національна структура. Складалася багатовікова традиція співіснування різних націй, знання мови та національної толерантності. Починаючи з XVIII століття, німецька мова поширювалася у Львові, але водночас толерувалися мовні права для всіх так званих «національних» мов, у випадку Львова – польської, української (русинська) та єврейської (їдиш). Львів був частиною Австрійської (згодом Австро-Угорської) монархії з 1778 по 1918 роки [10].

За І. Ціхоцьким, міський лінгвофеномен Львова складався з трьох основних соціокультурних складників: “твари”, “балаку” і “батарського жаргону”. “Твара” представляла собою міський говір, сформований шляхом змішування південно-західних говорів української мови з “південно-кресовим” діалектом польської мови, з домішками німецького та єврейського лексичного субстрату. “Балак” або низове койне, використовувалося плебейською частиною населення Львова, яка була асимільована міським середовищем та походила з навколишніх українських сіл. “Батарський жаргон” був соціолектом, що вживався серед львівських “батарів” – носіїв вуличної мовної культури [35, с. 95-96].

Особливість українського терміна “гвара” (або “gwara”) і львівської гвари (або “gwara lwowska”) полягає в його широкому вживанні поза академічним контекстом. Це сприяє його унікальному статусу як народного, ненаукового терміна. Він часто використовується як синонім до таких слів та сполук, як “балак”, “львівський балак”, “львівський говір”, “львівський діалект” та інші. Водночас існує певна невизначеність між термінами “львівська гвара” і “балак”, що додає палітру значень та контексту до їх вживання. У цілому, цей феномен відображає багатогранність мовного простору Львова та його культурного багатства [37, с. 69]. Як стверджує Л. Підкуймуха, львівська гвара відрізняється від балаку різноманітністю запозичень: основа балаку – польська мова з численними українськими запозиченнями, основа львівської гвари – суміш польської, української, німецької та їдиш. Спільними для балаку і гвари дослідниця вважає ті самі причини формування [23, с. 168].

Ю. Винничук зауважує, що використання слова “гвара” для позначення львівської говірки є неправомірним. Він пояснює, що це слово є нормальним польським літературним терміном, який означає те саме, що й українські слова “говірка” або “діалект”. Використання терміна “гвара” стосовно львівського мовлення є характерним для поляків з-поза Галичини, які використовують його для опису різних мовних варіантів [6].

Українські дослідники схильні відокремлювати мінімум три типологічні різновиди “львівської гвари” – на польській, українській та єврейській (жидівській) основі [18], що засвідчує й демографічна ситуація у Львові міжвоєнного періоду. За даними перепису людності 1931 р. (використовувався не етнічний, а мовний та релігійний принципи), у Львові проживало 312 тис. мешканців, з яких 35 137 (11,3 %) визнавали рідною мовою українську або русинську, 198 212 (63,5 %) – польську, 75 316 (24,1 %) – їдиш та іврит, 2448 (0,87 %) – німецьку [36, с. 178]. На збільшення відсотка вуличного елементу у соціальній структурі міста вплинуло приєднання до Львова у травні 1930 р. Замарстинова, Клепарова, Знесіння, Голоска Малого, Кульпаркова, Сигнівки та частини деяких інших передміських територіальних громад [7, с. 173].

Т. Гарлицька зазначає, що територіальний діалект Львова, або ж так званий “львівський балак (говір)”, був результатом інтенсивної взаємодії польської та української мов, що було обумовлено історичними та територіальними факторами [7, с. 142]. Г. Сікора зауважує, що впродовж історичного розвитку основу львівського мовлення складала українська і польська мови, зокрема й діалекти цих мов, однак воно формувалося також і під впливом німецької, російської мови, їдишу [30, с. 23].

Згідно з думкою О. Палінської, львівське мовлення сформувалося протягом століть, але найактивніше його творення відбувалося під час періоду Австро-Угорщини та міжвоєнного періоду, коли відбувся інтенсивний розвиток львівської культури. Цей процес сприяв формуванню львівського говору і гвари, як результату змішання української та польської мов, з елементами німецької та єврейської лексики. Сама дослідниця використовує термін “львівський регіолект” для позначення мовлення Львова. [21, с. 176].

Варто зазначити, що у галузі мовознавства відсутній єдиний термін для позначення лінгвістичного явища, пов'язаного з мовленням у Львові. У лінгвістичних дослідженнях ми можемо зустріти різні терміни, такі як мовлення Львова, мова Львова, львівський говір, львівський діалект, львівський регіолект, львівська гвара та львівський балак. Вчені використовують ці терміни як синоніми для описування цього мовного явища. Багатоваріантність найменувань засвідчує також мовознавець І. Мочкодан, згадуючи, що мовленнєва структура Львова отримала безліч назв у науковій літературі, серед яких *львівський діалект, львівський говір, львівська говірка, львівська мова, львівська гвара, львівський балак, мова батярів* і просто *балак* [17, с. 55-56]. У кваліфікаційній роботі використовуємо термін *львівська гвара* для позначення особливого мовлення Львова.

О. Селіванова описує поняття “койне” як форму мови, яка виникає на базі одного з групи схожих діалектів і має переважно побутовий характер. Вона вважає койне міждіалектним явищем, яке виникає в результаті взаємодії різних діалектних форм в мовній спільноті [26, с. 221]. За словами Ю. Шевельова, міське койне Львова почало активно формуватись у 1900 році та здійснювало

значний вплив на мову інтелігенції. Попри активне поширення пресою загальноукраїнської літературної мови, вживання львівського койне значно переважало та продовжувало активно формуватись саме на основі львівського регіолекту [36, с. 29-81].

Львівська гвара відіграє важливу роль у формуванні ідентичності міста та його жителів. Вона є символом львівського духу, національної та культурної самобутності. Вивчення та популяризація львівської гвари сприяють збереженню мовного різноманіття та розумінню культурної спадщини Львова.

Отже, історія виникнення та розвитку львівської гвари свідчить про багатогранність та унікальність мовного ландшафту Львова. Вивчення цієї мовної традиції допомагає не лише зберегти культурну спадщину, а й збагатити наше розуміння історії, культури та ідентичності цього неповторного міста.

1.2. Мовний портрет міста Львова

Мовний портрет міста набуває особливої виразності, якщо інструментом його репрезентації стає мовна одиниця. У лексиці національних мов можна виявити весь спектр національних особливостей: ставлення до світу, самооцінка, морально-етичні цінності, знання, прагнення, мрії, страхи, забобони, комплекси, психологічні та духовні властивості тощо.

Місто є складним історичним і соціальним утворенням, яке важко досліджувати, оскільки різні мовні індивіди живуть і взаємодіють у обмеженому гетерогенному просторі: носії різних мов, різні соціальні класи, люди з різними світоглядами та цінностями. У результаті з'явився перспективний напрям лінгвістики під назвою урбаністика, яка вивчає мову в місті та місто в мові. Одним із найбільш значущих понять урбаністики є терміносполука “мова міста” або “текст міста”.

На думку Т. Гарлицької, *мова міста* складається з таких компонентів: 1) літературна мова з її різновидами; 2) територіальні діалекти; 3) типи мовлення, що використовуються у спілкуванні, але не є територіально обмеженими (койне, просторіччя, інтердіалект, суржик, піджин, креол); 4) соціальні діалекти (сленг, професійні та корпоративні жаргони, арго) [8, с. 42]. Це призводить до розуміння того, що мова міста є суттєвим, першорядним складником, якщо метою дослідника є її більш детальне вивчення, зокрема, у прагненні відтворити специфіку функціонування міста та культури конкретної епохи. Це ще раз підкреслює необхідність урбаністичних досліджень – глибокого вивчення міського простору, його повсякденної діяльності, способу життя мешканців, локальної психології мешканців, усе це – через аналіз мовних засобів.

На думку Г. Сікори, термін *текст міста* ще не має офіційного визначення в теоретичній парадигмі лінгвістичних досліджень, натомість він використовується в сучасній урбаністичній лінгвістиці для опису загальної сукупності усних і письмових способів фіксації живого мовлення громадян. До них належать аудіозаписи та транскрибовані записи живих дискусій в усному

вигляді та публіцистика, листи, мемуари, документальні фільми, наукові чи мистецькі звіти про місто в письмовій формі. У результаті, дотримуючись підходів Г. Сікори, ми доходимо висновку, що сучасна урбаністична наука визначає текст міста як сукупність усних і писемних текстів, які відтворюють спосіб, у який жителі міста творять мову часово та локально [28, с. 16]. Міський текст транлює культурний код, що О. Селіванова визначає як мережу членування, категоризації, оцінок інтеріоризованого світу та внутрішнього досвіду людини, що зумовлено культурою окремого етносу та репрезентовано у семіотичних системах природної мови, мистецтва, обрядів, звичаїв, вірувань і т.д. [26, с. 17].

Культурний код є універсальним явищем, проте все ж варіює залежно від культурного осередку, тобто може бути локальним [26, с. 17]. Ключовим елементом культурного коду є мовний код, що охоплює систему знаків, яка супроводжує місто у всіх його проявах і сферах. Мовному коду “властива своєрідність та семантична зв’язність усіх його компонентів, а володіння мовним кодом певного міста передбачає оволодіння його системою знаків” [28, с. 18]. Живе мовлення міста й наявні тексти міста уможливають вивчення культури та мовної ситуації регіону з погляду урбанолінгвістики. Це передбачає аналіз окремих мовних та мовленнєвих елементів чи структур, які здатні відтворити колорит окремої епохи й місцевості. Вони властиві літературній мові чи локальному мовленню [15, с. 10]. Окрім цього, підходи урбанолінгвістики дають змогу проаналізувати мову окремого суспільного кола з його локальними мовними образами, реконструюючи його на основі мовного матеріалу. У фокусі нашого дослідження перебуває львівський текст, який, за Г. Сікорою, пояснюємо як “соціально-історичну категорію, лінгвокультурний феномен, якому властиві як загальні, так і специфічні ознаки міського тексту. Базою для львівського тексту є рідна діалектна система — наддністрянський говір” [28, с. 19].

Львів, за словами С. Андрусів, виступав як центр національного організму, що об’єднував економіку, політику, культуру і літературу. Кав’ярні, відомі також як “каварні”, були серцем львівської мистецької богемі та

літературного життя. Львів виступав як місце, де формувалися межі української самосвідомості, що відбувалося у понятті “простір-надтекст” [1, с. 124].

У західноукраїнському літературному дискурсі 1930-х років збереження національної ідентичності виступало як основна тема. Проблема “українськості та неукраїнськості” Львова була порушена, оскільки місто одночасно було концентрованим центром українства та найбільш українською територією. Виникало питання “нашого та не-нашого”, що стосувалося українського і польського Львова. Львів поставав “полем бою за українськість”, його сприймали утопічно ідеальним українським містом [1, с. 126-127].

Отже, мовний портрет міста є важливим інструментом для вивчення культурної та соціальної специфіки міста. Він включає в себе різноманітні мовні одиниці, такі як літературна мова, діалекти, типи мовлення та соціальні діалекти. Мова міста відображає менталітет народу, його цінності, ставлення до світу та інші культурні особливості. Текст міста, який складається з усних і письмових способів фіксації живого мовлення громадян, є ключовим елементом міського тексту. Вивчення мовного коду міста дозволяє аналізувати культурний код і розуміти специфіку функціонування міста та його культури. Львів, як місто з багатою історією та культурою, виступає як центр національного організму і місце формування української самосвідомості.

Аналізуючи львівську гвару, неможливо не згадати західноукраїнський (галицький) варіант української літературної мови. Львівська гвара є однією з регіональних варіацій української мови та має риси, що відрізняють її від загальноукраїнської норми.

Місто Львів розташоване на території поширення наддністрянського діалекту галицько-буковинської групи говорів південно-західного наріччя, в ареалі функціонування західноукраїнського (галицького) варіанта української літературної мови [37, с. 62].

Літературна мова є унормованою формою мови, використовуваною в суспільному спілкуванні, яка фіксується як у писемній, так і усній формі. Вона є одним із варіантів наддіалектної мови, яка існує поряд з іншими формами, такими як діалекти (територіальні, соціальні), просторіччя та мова фольклору.

Основні риси літературної мови – це її наддіалектний характер, стабільні літературні норми в граматиці, лексиці та вимові, а також функціонально-стильова розгалуженість [22, с. 15].

Період консолідації нації супроводжується виникненням літературної мови на основі живої народної розмови. Літературна мова об'єднує представників нації незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. Використання літературної мови охоплює всі сфери комунікативної практики суспільства, включаючи засоби масової інформації, державні установи, систему освіти, науку, культуру та художньо-літературну творчість, що надає їй поліфункціональний характер. Варто зауважити, що літературну мову не можна ототожнювати з мовою художньої літератури, оскільки остання використовує позалітературні мовні засоби для художнього зображення [9, с. 218].

Українська літературна мова сформувалась наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття в умовах соціально-політичного розколу між Російською та Австро-Угорською імперіями, що призвело до розмежування на східноукраїнський та західноукраїнський варіанти. Східноукраїнський варіант був під впливом російської мови, тоді як західноукраїнський відчував вплив польської та німецької мов.

Західноукраїнська мовно-літературна практика – варіант української літературної мови зі специфічними ознаками, зумовленими історичними, політичними, соціальними та мовними (діалектичними) чинниками, який функціонував на західноукраїнських землях упродовж ХІХ – першої половини ХХ ст. [8, с. 197-198].

Відмінності між варіантами простежувалися на всіх мовних рівнях. До особливостей західноукраїнського варіанта належали:

- фонетичні: більше позицій фонем *г*: багадалька, варганяти, гімза, мітинг тощо; у наголошуванні перевага наголосу на передостанньому чи першому складі: *мédаль*, *тринсáти* і подібне [34];

- правописна: написання *л* – *ль*, *ла* – *ля*, *лу* – *лю* тощо в словах іншомовного походження: *Іларіон*, *план*, *салон*, *філософічно* тощо [34];

- морфологічні: закінчення -и в родовому та місцевому відмінках однини: *вмілости, молодости, радости, смерти* тощо; закінчення -ови в давальному відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни: чоловікови, батькови [34];

- лексико-семантичні: *касарня* (казарма), *кнайпа* (корчма, шинок), *шина* (рейка), *штубацький* (школярський) тощо; вказівні займенники *сей* (цей), *тамтой* (той) [21, с. 341];

- фраземні: у фразеологічних засобах західноукраїнського варіанта літературної мови можна простежити міжмовні паралелі та запозичення з польської та німецької мов: *всипати шпрайса* (всипати по перше число; побити), *стулити писок* (прикусити язика; замовчати), *тримати писок замкненим на колодку* (тримати язик за зубами; мовчати) і подібне.

На думку Л. О. Ткач, західноукраїнський зразок (варіант) літературної мови кінця XIX – початку XX ст. був нічим іншим, як історично вмотивованою стадією розвитку української літературної мови нового періоду і необхідною ланкою у відновленні цілісності культуротворчих процесів на всьому українському етно мовному просторі [21, с. 522-523].

У період між двома світовими війнами (1918–1939) Львів був мультикультурним містом, де співіснували різні етнічні та національні групи. Польське, українське та єврейське населення були найбільш представленими, а також проживали вірменська та німецька меншини. Були присутні й групи чехів, росіян, білорусів і татар. За даними переписів населення 1919 і 1931 років, більшість мешканців Львова склали поляки, і тому польська мова переважала на офіційно-адміністративному рівні та в публічній сфері [10]. Це вплинуло на лексичну та фразеологічну системи української мови.

Незважаючи на те, що українці належали до національної меншини у Львові того часу, українська мова активно використовувалась у їхньому середовищі. Це сприяло формуванню місцевого наріччя на українській основі. Крім того, у міжвоєнному Львові існували різні форми усного міського мовлення – соціальні діалекти. Особливою популярністю серед широких верств населення користувався батярський жаргон, що був своєрідною сумішшю

українських слів та адаптованих форм польських, німецьких і єврейських слів. Це надавало особливого колориту “львівській мові”.

Підсумовуючи, зазначимо, що львівська гвара є частиною західноукраїнського (галицького) варіанта української літературної мови, який сформувався на західноукраїнських землях упродовж ХІХ – першої половини ХХ століття. Вона має свої особливості на рівні фонетики, правопису, морфології, лексики та фразеології.

Львів є мультикультурним містом, саме тому на розвиток мовлення у місті, зокрема, львівської гвари впливали різні мови, а саме польська, німецька та єврейська. Незважаючи на переважання польської мови у Львові у міжвоєнний період, українська мова активно використовувалась у середовищі української спільноти, що сприяло формуванню місцевого наріччя на українській основі.

Мовна ситуація в Львові того часу включала також різні форми усного міського мовлення, зокрема батярський жаргон, який представляв собою суміш українських слів та адаптованих форм польських, німецьких і єврейських слів. Він надавав “львівській мові” особливого колориту.

1.3. Фонетичні особливості львівської гвари

Лінгвістичні особливості львівської гвари яскраво виражені у фонетиці, лексичних особливостях та фразеології. Вона відрізняється від стандартної української мови і має специфічне звучання, свої унікальні фрази, слова та виразність мовлення. Особливо це засвідчують фонетичні особливості говірки.

Г. Сікора вказувала на основні фонетичні особливості львівської гвари. Серед них у вокалізмі вона зафіксувала такі особливі риси:

- 1) підвищення (звуження) артикуляції вокалів (ненаголошених [e] – ікання, [e] в позиції після [й], [o], діалектний переголос [a] > [e], [i]);
- 2) обниження (розширення) артикуляції вокалів – звуків [и], [e];
- 3) напружену артикуляцію [и];
- 4) ширше функційне навантаження звуків, зокрема звука [у] – унаслідок дуже поширеного серед львів'ян укання та звука [і] – унаслідок так само дуже продуктивного ікання;
- 5) збереження етимологічного [o];
- 6) лабіалізацію наголошеного [a] перед [ў];
- 7) відсутність лабіалізації [e] після 190 м'яких приголосних (найчастіше шиплячих) та [j] перед споконвічно твердими приголосними;
- 8) епентезу [30, с. 189-190].

Серед особливостей консонантизму дослідниця виокремлювала:

- 1) “ті, що пов'язані з динамікою слова – протеза, епентеза, редукція, відсутність подовження приголосних в іменниках середнього роду перед давнім звукосполученням «палатальний приголосний + j» [30, с. 3];
- 2) “палаталізація консонантів – тверда вимова передньоязикових та сонорних приголосних [л], [н] перед [і] з давнього [o] в нових закритих складах; депалаталізація губних приголосних [б], [п], [в], [м] та [р], що супроводжується йотацією; тверді [р] і [ц]; твердий приголосний у прикметникових суфіксах -ск-, -цк- та іменниковому суфіксі -иск(o), депалаталізований кінцевий [т] у дієсловах та інші вияви депалаталізації” [30, с. 3];

3) “палатальність консонантів – напівпалатальні приголосні [г’], [г’], [к’], [х’]; м’якість губних перед [а] замість літературних сполук [б’а], [п’а], [в’а], [м’а]; м’якість шиплячих; м’який [л’] та звукосполюки [л’а], [л’е], [л’у], [л’о] у словах іншомовного походження; дорсальна палатальність приголосних [з’], [с’], [з’], [ц’]” [30, с. 4];

4) “асиміляція та дисиміляція” [30, с. 4];

5) “ширше в зіставленні з українською літературною мовою функційне навантаження приголосних фонем /г/, /ф/, /з/, /з’/, /ж/, /ж’/” [30, с. 4];

б) “явища заміни, чергування, хитання консонантів” [30, с. 4].

Оскільки до 1939 року Польща мала значний вплив на міське населення Львова та, власне, на розвиток мовлення містян, на фонетичному рівні виникли певні зміни, які відображали вплив польської мови на мовлення львів'ян. Серед них Г. Сікора виділила такі: “а) ø-протезу; б) дорсальну палатальність приголосних [з’], [с’], [з’], [ц’], що виявлено як у запозиченій, так і питомій лексиці; а також групи рис, які простежено в лексиці іншомовного походження: в) звукосполюки [бой], [ай], [ай], [кй], [ий] замість нормативної до 2019 року нейотованої вимови; г) звуків [л’] та звукосполюки [л’а], [л’е], [л’у], [л’о]; д) звук [г] замість літературного [г]; е) ширше функційне навантаження приголосних фонем /г/, /ф/, /з/, /з’/, /ж/, /ж’/” [30, с. 192-193].

Варто також зазначити, що вплив російської мови на фонетичну систему львівського мовлення в радянський період і до сьогодні зумовив: “наголошування першого складника числівників 70, 80; усталення [і] на місці нормативного [е] в деяких лексемах, запозичених з російської мови; м’яку (на противагу твердій йотованій) вимову губних приголосних перед [а], наслідком якої є сполуки [б’а], [п’а], [в’а], [м’а]; появу фрикативних свистячих [з], [з’] замість [з], [з’], появу [ж] замість [ж] у дієслівних формах 1 ос. одн. теп. часу; м’яку вимову африкат [ч] (рідше [ш’ч’]) у позиціях, де літературний стандарт української мови передбачає тверду вимову” [30, с. 192-193].

Вплив німецької мови був не такий значний. Він спричинив властиву зміну [ш] – [с].

Підсумовуючи, зазначимо, що львівська гвара має свої унікальні лінгвістичні особливості, які відрізняють її від стандартної української мови. Ці особливості проявляються в специфічних звучаннях, лексичних особливостях та фразеології. Фонетичні особливості львівської гвари включають певні зміни у вимові голосних та приголосних звуків, такі як підвищення або пониження артикуляції, широке функційне навантаження деяких звуків, палаталізації та інші особливості.

1.4. Лексика львівської гвари

Львівська гвара є однією з найхарактерніших та найбільш відчутних українських діалектних форм. Вона відрізняється своєю лексикою від інших українських діалектів та містить багато слів, які не вживаються в інших регіонах України. Лексикон львівської гвари містить багато слів, які є результатом впливу польської, єврейської та німецької мов.

Цей різновид мови став не просто об'єктом дослідження філологів, але й живим складником місцевого культурного життя.

Аналізуючи лексику, ми опираємося на низку словників львівської говірки, зокрема “Лексикон львівський: поважно і на жарт” за редакцією Н. Хобзей [34], “Словник галицизмів” Ю. Винничука [6], “Короткий словник львівської гвари 2004” Л. Козак [12], “Твара. Автентична Львівська Абетка” А. Борковського, Ю. Назарука [35], “Словник львівської говірки першої третини ХХ ст.” М. Мовної [16].

Львівська гвара має багатий арсенал лексичних запозичень, які виникли під впливом різних мовних контактів. Це запозичення з польської, німецької, єврейської та інших мов. Львів, як місто з багатовіковою історією, відрізняється різноманітністю культурних традицій. Однією з найяскравіших та особливих складових цієї різноманітності є єврейська спільнота. “Здебільшого в мовленні сучасних львів'ян назви *жид*, *жидівка*, *жидівський* найчастіше мають нейтральне значення і вказують на національну належність особи, що є продовженням мовлення дорядянського періоду. Про нейтральне значення цих слів свідчать і вислови *любімося як браття*, *рахуймося як жиди*; *але ти жид* (говорять, захоплюючись тим, хто зумів легко викрутитися з безнадійної ситуації), а також переписів страв (*калярéпа по-жидівськи*, *жидівські цибуляники* тощо)” [22]. Євреї в історії Львова також зазнавали негативного ставлення, що відображалось і в мовленні того часу: “*жидівський рéйвах* (безладна метушня, біганина, галас, крик; розгардіяш); *як жидівська фандá* (дуже ледачий), *жидівські діти* (про неохайних дітей), *то такий жид з писком* (про того, хто любить сваритися); *жид*, *жидик* (чорнильна пляма)” [22].

Лексикон львівської гвари багатий на цікаві та кумедні слова, які викликають захоплення та зацікавленість у тих, хто знайомиться з цим діалектом. Далі будемо використовувати як приклади слова з видання “Лексикон львівський: поважно і на жарт” за редакцією Н. Хобзей [34]. Словник репрезентує багато цікавих аспектів місцевої лексики, охоплює як формальні, так і неформальні вирази. Книга допомагає глибше зрозуміти культурний контекст міста Львова та його особливості через вивчення мови, яку використовують його мешканці. Наприклад, словом *баю́ра* називають велику калюжу, а *вельо́н* – це фата. Також у львівській гварі вживаються лексеми, які мають неочікувані значення. Наприклад, слово *лока́ль* може означати не тільки “квартира”, але й “корчма” або “шинок” [34].

Лексикон львівської гвари можна вивчати як у серйозному, так і в жартівливому ключі. Наприклад, замість слова *кращий* у львівській гварі вживається декілька слів – *бомбастичний*, *знаменитий* чи *люксусовий*, а замість *подруги* – *коліжанка* [34].

В. Ужченко та Д. Ужченко визначають фразеологізм як лексичну одиницю, що має своєрідну структуру, відносно стійкий семантичний зміст та використовується для вираження конкретних значень або специфічних мовних обертів. Фразеологізми мають експресивну природу і здатні передавати певну емоційну й інтенсивну навантаженість. Вони можуть виконувати характеризуючо-номінативну функцію, що допомагає описати певні явища, об'єкти або дії з точки зору національного менталітету та культурного контексту [33, с. 27].

Також у львівській гварі часто вживаються фразеологізми на позначення подій, поведінки людини чи її опису. Наприклад – *веселий як засватана дівка* (веселий), *виглядати як другий гриб в борщі* (бути зайвим) [34]. Ось ще декілька прикладів цікавих фразеологізмів: *вудитися як оселедці* (купатися та засмагати), *смалити кумети* (говорити дурниці; брехати), *лежати як приштилений* (лежати нерухомо, не подаючи ознак життя) [34].

Значна увага в процесі використання фразеологічних одиниць приділяється контексту, у якому вони вживаються. Фразеологізми можуть мати

різні значення залежно від позамовної ситуації та мовного оточення, що призводить до семантичних зрушень. Образність сприйняття світу лягає в основу фразеологізмів, і вона виникає завдяки асоціативним зв'язкам та переосмисленню первинно вкладених конотацій. Саме конотативний аспект впливає на емоційність та експресивність фразеологізмів, роблячи їх стилістично забарвленими елементами будь-якої мовної та текстової практики [2, с. 32-34].

Вивчення лексики львівської гвари є важливим для кращого розуміння мовної культури Львова та ідентичності його мешканців. Ця особлива мовна форма відображає багатовікову історію міста, його багатонаціональний характер та унікальність мовного простору.

Продовжуючи дослідження лексики львівської гвари, варто звернути увагу на її специфічні особливості та вживання в різних контекстах. Львівська гвара має широкий спектр слів і виразів, які характеризують місцевий колорит та особливості мовлення. Ця лексика може охоплювати назви місцевих вулиць, площ, пам'ятників, культурних та історичних об'єктів, що створює атмосферу унікальності та прив'язаності до міста.

Лексика львівської гвари також може містити професійні терміни та слова, пов'язані з традиціями й заняттями, характерними для міста. Наприклад, *гайцер* – це помічник машиніста, *балагула* – візник, *меценас* – адвокат, є специфічними для мовлення місцевих жителів [34].

Фразеологічні одиниці відрізняються від лексичних конкретними значеннями, частим супроводом образних ознак, більшою експресивністю в емоційно-експресивному плані [16, с. 10].

Також характерною рисою львівської гвари є використання вигуків, фразеологізмів та застарілих слів, які можуть бути незрозумілими для незнайомих з цією грою. Наприклад, *ой, мамо злота!* – вигук, що виявляє радість, здивування, розпач тощо, *Боже найвищий!* – вигук розчарування, здивування, відчаю тощо, *Матка Боска!* – вигук відчаю, розпачу або здивування [34].

Окрім видання “Лексикон львівський: поважно і на жарт”, львівську гвару репрезентує словник “Твара. Автентична Львівська Абетка” А. Борковського та Ю. Назарука [35]. У словнику міститься алфавітний перелік слів та виразів, які є характерними для львівської гвари. Кожне слово супроводжується поясненням або тлумаченням його значення та використання в контексті місцевого мовлення. Словник пропонує яскравий та живий опис львівської мови, відображаючи унікальні риси львівської культури, менталітету та історії. Він включає не лише слова, але й вирази, фразеологізми та власні назви, які є характерними для мови міста Львова.

У мовленні мешканців Львова поширена своєрідна особлива лайка, якій Ю. Винничук в своєму публіцистичному есе “Лаймося по-львівськи” приділяв особливу увагу. Автор підкреслює, що ці елементи належать до оригінального компонента львівського регіолекту та мають свою унікальність порівняно з жаргонними елементами інших міст України.

Ю. Винничук зазначає, що і львівські прокльони характеризуються особливою соковитістю та фантазією. Вони мають різноманітні та численні варіанти, які дозволяють мовцеві гратися зі словами. Це надає прокльонам жартівливого й комічного відтінку та позбавляє їх строго негативної конотації, яка може бути первинно закладена у вислові [5]. Ось кілька прикладів львівських прокльонів, які використовуються з жартівливим підтекстом: *а шляк би тя ясенький трафив, а бодай ти на кутні співав, аби тя дідько схопив та й на скелі заніс, аби твоя пащека трісла, як вареник* [5].

Важливо відзначити, що львівська гвара не є однорідною і може варіюватися залежно від різних факторів. Вживання лексики може залежати від віку мовців, їхнього соціального статусу, освіти та інших характеристик.

Дослідження лексики львівської гвари дозволяє краще зрозуміти культурну та мовну специфіку міста Львова, її історію та унікальність. Вивчення цієї лексики сприяє збереженню та популяризації мовної культури Львова, а також формуванню мовленнєвої ідентичності його мешканців.

Висновки до першого розділу

Львівська гвара є унікальним мовним явищем, яке зародилося та розвивалося протягом багатьох століть у місті Львові. Вона має вагому історичну цінність. Її походження та розвиток пов'язані з багатонаціональним складом міста, яке протягом свого існування перебувало під впливом різних держав. Це призвело до формування унікального мовного явища, яке є не тільки спадком минулих поколінь, але й свідченням різноманітного, багатшарового культурного портрета міста.

Мовний портрет Львова підтверджує наявність різноманітних мовних впливів та варіантів української мови, які характеризують місцеву мовну культуру. Це свідчить про те, що львівська говірка є живим мовним середовищем, яке відображає історичні, культурні та соціальні аспекти міста.

Особливості фонетики львівської гвари відрізняють її від стандартної української мови. Це створює унікальний звуковий характер гвари і відтворює мовний мелодизм та інтонаційні особливості львівських мешканців.

Лексика львівської гвари містить багатий набір слів та фразеологізмів, які відображають особливості місцевої культури, традицій і способу життя. Це надає можливість розуміти та відтворювати унікальність львівського мовного середовища, а також сприяє збереженню та популяризації культурного спадку міста. Словниковий склад львівської гвари репрезентовано в кількох лексикографічних працях, зокрема в “Лексиконі львівському: поважно і на жарт” за редакцією Н. Хобзей, “Словнику галицизмів” Ю. Винничука, “Короткому словнику львівської гвари 2004” Л. Козак, виданні “Гвара. Автентична Львівська Абетка” А. Борковського, Ю. Назарука, “Словнику львівської говірки першої третини ХХ ст.” М. Мовної та ін., матеріали яких будуть частково використані для розроблення вебзастосунку.

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА ВЕБЗАСТОСУНКУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЛЬВІВСЬКОЇ ГВАРИ

2.1. Актуальність та цілі вивчення львівської гвари

Актуальність вивчення львівської гвари полягає в розумінні та збереженні культурної спадщини міста Львова. Ця особлива мовна форма відображає історичні, соціокультурні та лінгвістичні аспекти львівського суспільства. Основні цілі вивчення львівської гвари передбачають:

- Збереження культурної спадщини: Львів має багату історію та культурну спадщину, включаючи унікальну мову і лексику гвари. Вивчення львівської гвари сприяє збереженню та розумінню цієї культурної спадщини для майбутніх поколінь.

- Розуміння історичного контексту: Львівська гвара має коріння, що сягає далеко в минуле. Вивчення її лексики та особливостей допомагає глибше розуміти історичні події, міжетнічні взаємодії та культурні перетворення, що відбулися в місті протягом століть.

- Пізнання місцевої ідентичності: Львівська гвара відображає місцеву ідентичність та особливості львівського духу. Вивчення лексики та фразеології гвари допомагає розкрити особливості менталітету міста та глибше зрозуміти львів'ян.

- Лінгвістичні дослідження: Львівська гвара має важливе значення для дослідження лінгвістичних явищ, таких як мовна варіативність, контакт мов, соціолінгвістика та інші. Вивчення цієї говірки допомагає розширити знання про мову, діалект та їхню роль у формуванні культурних ідентичностей.

- Туристичний потенціал: Львів приваблює велику кількість туристів, і вивчення львівської гвари може сприяти покращенню туристичного досвіду. Розуміння і використання львівської гвари сприятиме особливому зв'язку між туристами та місцевим населенням, інтеграції в місцеве життя. Знання місцевої мови допоможе встановлювати зв'язки з мешканцями, спілкуватися на рівні та розуміти їхні потреби й погляди. Це важливо як для туристів, що бажають краще познайомитися з місцевими жителями та культурою, так і для тих, хто планує жити або працювати в Львові.

Однією з головних причин вивчення львівської гвари є занурення в місцевий контекст. Кожне місто має свою унікальну атмосферу, характерну мову та специфічні вирази, які відображають менталітет місцевих жителів. Вивчення львівської гвари допомагає проникнути в цей контекст і глибше зрозуміти місто та його життя.

Помічником у вивченні гвари стане вебзастосунок, який надає можливість ознайомитися з лексикою, фразеологією та особливостями львівської мови. Такий інструмент дозволяє не лише перекладати слова, але й отримувати контекстуальні пояснення, приклади вживання та вимови. Це робить процес вивчення говірки більш доступним та цікавим, допомагає швидко засвоювати нові слова й вирази.

Для дослідження теми, пов'язаної з львівською гварою, було проведено опитування серед респондентів з метою визначити їхні знання та розуміння львівської мови. Опитування охоплювало питання про ознайомленість із лексикою львівської гвари. Воно було проведене за допомогою ресурсу Google Forms [37].

Респондентам необхідно було встановити значення 20 різноманітних слів, які репрезентують львівську гвару. Наприклад: *двірець, їмость, кульчик, дзигар, зусман, льоди, нездалий, оказія, п'єц, ровер, стрих, шпацер, філіжанка, фест, цитрина, шрайбати, драглі, фацет, рура, обцас*.

Важливо відзначити, що деякі з цих слів більш популярні серед молоді, тоді як інші можуть бути частіше вживаними представниками старших поколінь. Це свідчить про різноманітність мовленнєвих особливостей, які залежать від соціального статусу та вікової групи мешканців Львова.

В опитуванні взяло участь різноманітне коло реципієнтів, включаючи місцевих жителів Львова, туристів та інших зацікавлених осіб. Результати опитування показали, що більшість респондентів ознайомлені з львівською гварою, але рівень їхнього володіння говіркою був різним.

Усього опитано 150 людей різних вікових категорій:

Вкажіть, будь ласка, ваш вік

150 відповідей

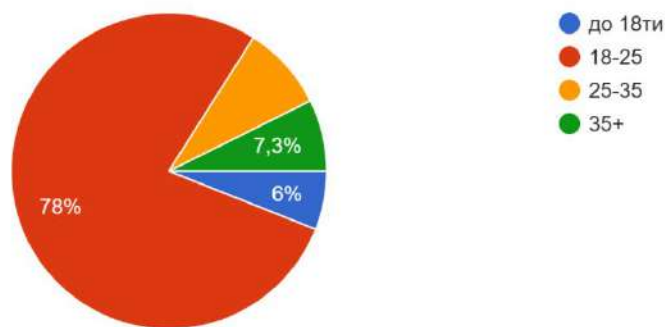

Рис. 2.1. Результати опитування, вікова категорія

Найбільше правильних відповідей стосувалося таких слів:

Ровер – велосипед [19]. На рис. 2.2. можна побачити, що 99,3% відповідей були правильні.

Ровер

153 відповіді

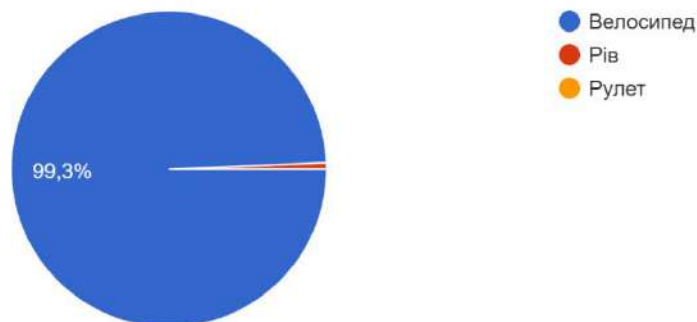

Рис. 2.2. Результат опитування слова “ровер”

Оказія – випадок [19]. На рис. 2.3. можна побачити, що 97,4% відповідей були правильні.

Оказія
154 відповіді

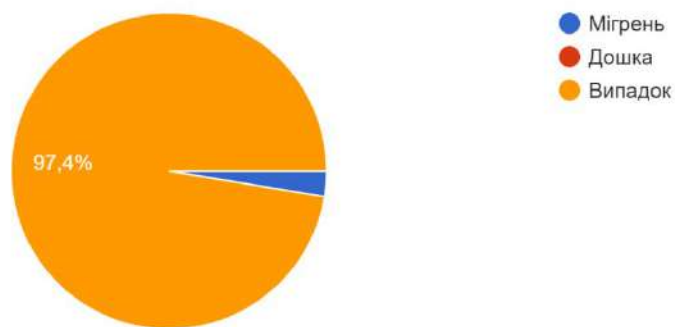

Рис. 2.3. Результат опитування слова “оказія”

Філіжанка – чашка [19]. На рис. 2.4. можна побачити, що 90,7% відповідей були правильні.

Філіжанка
150 відповідей

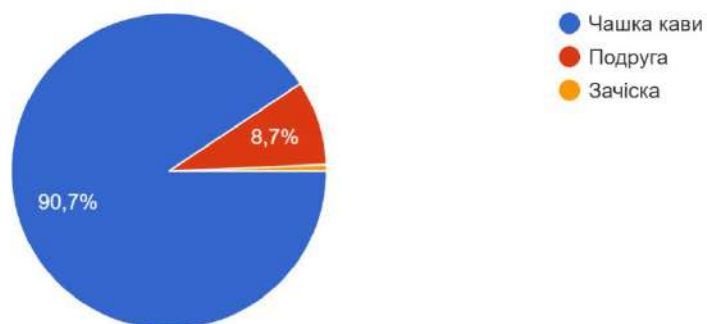

Рис. 2.4. Результат опитування слова “філіжанка”

У порівнянні з попередніми прикладами, було помітно зменшення відсотка правильних відповідей, у таких словах:

Двірець - вокзал; залізнична станція [19]. На рис. 2.5. можна побачити, що 34,7% відповідей були правильні.

Двірець
150 відповідей

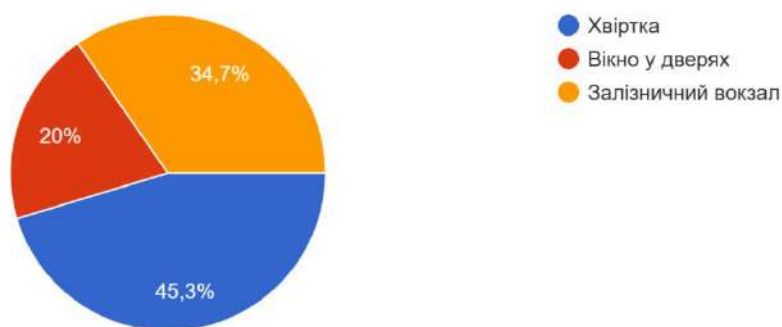

Рис. 2.5. Результат опитування слова “двірець”

Дзигар – годинник [19]. На рис. 2.6. можна побачити, що 51,3% відповідей були правильні.

Дзигар
150 відповідей

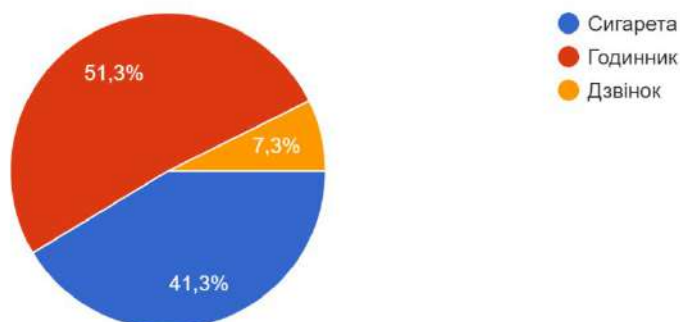

Рис. 2.6. Результат опитування слова “дзигар”

Фацет – хлопець, чолов’яга, мужчина [19]. На рис. 2.7. можна побачити, що 37.3% відповідей були правильні.

Фацет
150 відповідей

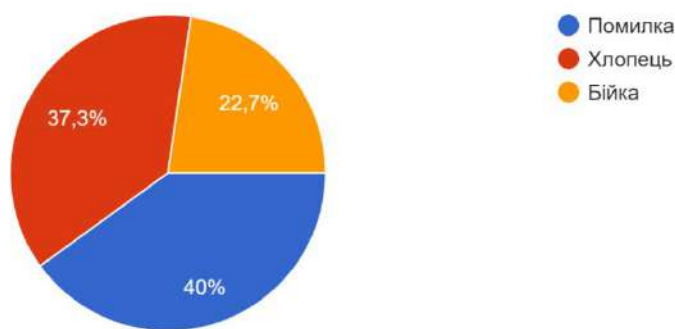

Рис. 2.7. Результат опитування слова “фацет”

Слова, які знають найменше – це *фацет*, *двірець*, *дзигар*.

Опитування показало певний рівень ознайомленості респондентів із львівською гварою. Вивчення львівської гвари є актуальним та цікавим завданням, яке може допомогти зберегти культурну спадщину міста, поглибити розуміння його історії та національного характеру. Також, це може стати корисним ресурсом для місцевих жителів у вивченні та збереженні своєї мовної ідентичності. Та оскільки не всі слова були відомі опитуваним, воно також засвідчило, що вивчати львівську гвару насправді потрібно.

Серед опитаних респондентів тільки шестеро відповіли правильно на всі питання.

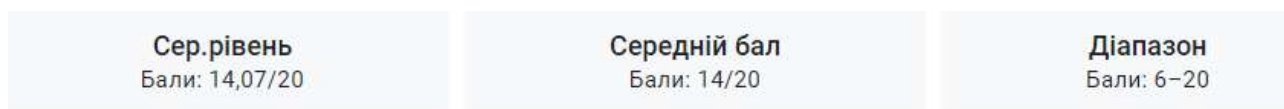

Рис. 2.8. Результат загальної правильності відповідей

Попри обмежене знання львівської гвари деякими респондентами у знанні, можна стверджувати, що існує інтерес до її вивчення та розуміння серед громадськості.

Опитування дозволило виявити, що львівська гвара є живим феноменом, який зберігається і розвивається в сучасному буденному житті міста. Вивчення цих слів та їх контекстуальне використання може допомогти зацікавитися місцевою культурою, влитися у міське життя та зберегти львівську мовну спадщину для майбутніх поколінь.

Власне метою вебзастосунку є збільшення доступності та поширення знань про львівську гвару, який допоможе зацікавленим особам ознайомитися з особливостями цієї говірки та використовувати її в повсякденному спілкуванні.

Отже, вивчення львівської гвари має значення не лише для збереження культурної спадщини та ідентичності Львова, але й для створення сприятливого середовища спілкування та взаєморозуміння між мешканцями та гостями міста.

2.2. Функціональні можливості, розробка вебзастосунку та його практичне значення

Створення та використання вебзастосунків базується на вебтехнологіях. Вебтехнології це набір технологій, спеціально розроблених для використання в інтернет-сервісах. Розвиваючись, ці технології розширили сферу свого застосування поза межами інтернету, що призвело до розвитку нових технологій і розширення традиційного сприйняття інтернету.

Значна увага до розвитку вебзастосунків у сучасному світі технологій цілком зрозуміла. Основні причини такого інтересу полягають у тому, що вебзастосунки не вимагають установлення програмного забезпечення на користувацькому пристрої і їх легше налаштувати під потреби конкретного користувача. Ці застосування забезпечують більш гнучку взаємодію з обох сторін, при цьому ставлять менші вимоги до клієнтського пристрою.

Багато вебзастосунків уже використовують вебінтерфейс для взаємодії з користувачем. До того ж вони мають функціональність, яка може конкурувати з традиційними програмними продуктами.

Завдяки вебтехнологіям, які постійно розвиваються, вебзастосунки набувають все більшого значення в бізнес-середовищі, дозволяючи підприємствам та користувачам отримувати доступ до необхідної функціональності з будь-якого місця, де є інтернет. Крім того, вебзастосунки є більш масштабованими, оскільки вони працюють на серверах, а не прямо на клієнтських пристроях. Це дозволяє забезпечувати однакову функціональність та доступ до даних незалежно від характеристик конкретного пристрою користувача.

Загалом, зростання ролі вебзастосунків зумовлене їхньою зручністю, гнучкістю, доступністю і можливістю надати функціональність, аналогічну традиційним програмним продуктам, при мінімальних вимогах до клієнтського пристрою.

Для цієї кваліфікаційної роботи було розроблено сайт за допомогою платформи Google Sites [39]. Використання саме цієї платформи зумовлене кількома причинами, а саме:

- Простота використання: Google Sites має інтуїтивно зрозумілий і простий інтерфейс, що дозволяє швидко створювати та редагувати вебсторінки. Тут можна додавати текст, зображення, відео, аудіо та інші медіафайли, а також налаштовувати розміщення та вигляд елементів.

- Безкоштовний хостинг та доступ: Google Sites надає безкоштовний хостинг для сайту, а це означає, що є можливість розмістити свій сайт без необхідності покупки окремого хостингу або доменного імені. Крім того, можна легко керувати доступом до свого сайту та надавати права на редагування і перегляд іншим користувачам.

- Шаблони та налаштування: Google Sites має вбудовані шаблони, які можна використовувати для швидкого створення сторінок, схожих на професійні. Також є можливість налаштовувати дизайн сайту, вибираючи кольорову схему, шрифти та макети сторінок, що дозволяє персоналізувати вигляд сайту.

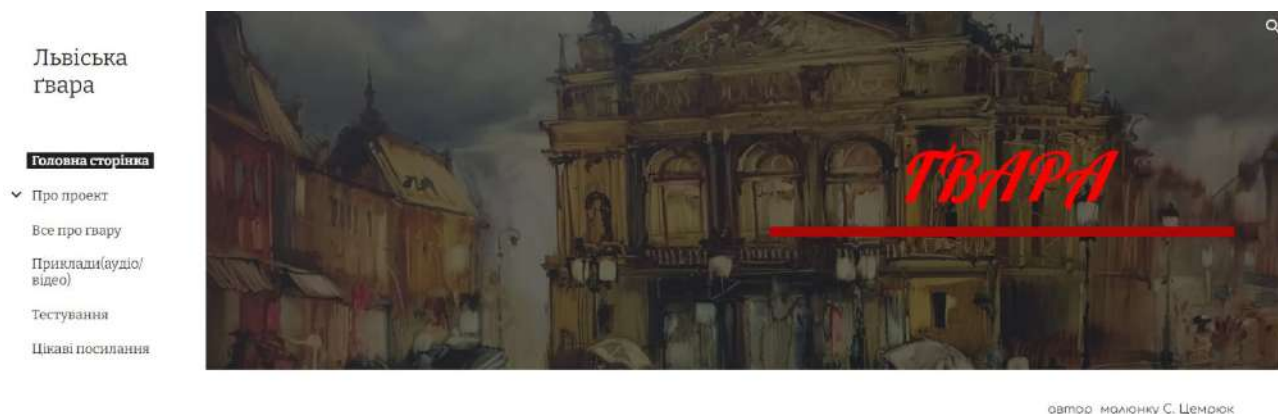
- Легка інтеграція з іншими сервісами Google: Google Sites може легко інтегруватися з іншими платформами та сервісами Google, такими як Google Диск, Google Календар, Google Форми та інші. Це дозволяє легко вбудовувати файли, документи або форми у свої сторінки, що робить їх більш функціональними та інтерактивними [24].

У цілому, Google Sites є простим та зручним інструментом для створення і публікації вебсторінок без необхідності вмінь програмування або складних технічних навичок. Він дозволяє швидко створювати і налаштовувати сайти та легко співпрацювати з іншими користувачами.

Розробка на платформі Google Sites була обрана для цього проєкту, власне, через свою простоту та зрозумілість. Сайт було розроблено для зручності вивчення львівської гвари.

На сайті “Львівська гвара” *“Додаток 1”* розміщені детальні матеріали, пов'язані з дослідженням львівської гвари. Сайт містить різноманітні приклади аудіо та відео, які дозволяють краще зрозуміти цю говірку і її особливості.

На головній сторінці подано коротку інформацію про львівську гвару. Для зручності користувачів зліва розміщено меню з прямими посиланнями на розділи.

Львівська гвара

– говірка, що сформувалася за часів австрійського та польського панування у Львові внаслідок змішання сусідніх говорів української та польської мови при значному впливі німецької та єврейської лексики.

Рис. 2.9. Вигляд головної сторінки

Серед матеріалів на сайті є відеозаписи, що містять розмови з мешканцями Львова, які використовують львівську гвару в повсякденному мовленні. Ці записи репрезентують різні ситуації спілкування, від неформальних розмов до більш офіційних діалогів, які ілюструють специфіку мовлення в цьому регіоні.

Також серед прикладів вживань гвари на сайті розміщений вірш, який написаний з вживанням слів львівської гвари.

Приклади(аудіо/відео)

Шпацерує фацет до кнайпи, одну руку заклав до маринарки, іншою тримається за камізельку, дивиться на шпіці своїх мештів, щоб там в кнайпі, при шинквасі, здибати коліжанку, спожити свою гальбу, а для коліжанки замовити кецик цвібака.

Рис. 2.10. Приклад вірша, який часто вживали брати Петро та Іван Радковці

Для інтерактиву значення слів заховані під кнопкою, яка згортається.

Значення слів ховаються тут

Шпацерує - прогулюється, робить прогулянку.

Фацет - чоловік.

Кнайпа - пивниця, кабачок.

Маринарка - футболка або реглан з короткими рукавами.

Камізелька - жилетка.

Шпіці - високі підбори, взуття.

Мешти - взуття (переважно туфлі або черевики).

Шинквас - прилавок .

Здибати - зустріти.

Коліжанка - подруга, знайома.

Гальба - великий кухоль або кухольчик для пива.

Кецик - пматочок чого-небудь.

Цвібак - бісквіт.

Рис. 2.11. Кнопка, яка згортається

Відеоматеріали містять інтерв'ю з українським краєзнавцем, екскурсоводом, один із найвідоміших львівських та українських гідів упродовж останніх 20 років, які розповідають про лексичні особливості львівської гвари, її використання та контекст, у якому вона розглядається. Ці відео можуть містити

яскраві приклади мовного матеріалу та пояснення щодо його значення і вживання.

У відео будуть розглянуті особливості двох мовних варіантів: гвари, що вживаються в Львові, і шахтерського жаргону, який популярний серед шахтарів на Донбасі. Обидва мовні варіанти відображають специфіку регіону та культурну спадщину місцевих жителів.

У відео можна очікувати приклади вживання специфічних слів, виразів і фраз з обох говірок. Буде звернута увага на особливості вимови, лексики та граматики, які роблять ці дві мови неповторними і відрізняють їх одна від одної.

Цей порівняльний аналіз дозволить глядачам краще розуміти культурні та мовні відмінності між Донбасом і Львовом. Він також допоможе поглибити знання про різноманітність мовлення в Україні та розширити лінгвістичний кругозір.

Відео з назвою "Донбасс против Львова: гвара против шахтерского жаргона" представляє цікавий порівняльний аналіз між двома регіонами України - Донбасом і Львовом - з точки зору мовлення і специфіки місцевих говірок.

Рис. 2.12. Посилання та опис відео з порівняльним аналізом між двома регіонами України – Донбасом і Львовом

Також як приклад вживання гвари у повсякденному житті подано пісню Братів Гадюкіних "Ми – хлопці з Бандерштадту!". У пісні зустрічаються слова з гвари, тому на сайті розміщено текст пісні та переклад слів з гвари на літературну українську мову.

Ми - хлопці з Бандерштадту

Хто гарних паненок так кохати вміє

Хто разом з колегою (друг, товариш, приятель) – пара-цвай

Для кого сонце в небі і світа, і тріє

Хто як вже сі здибали (зустрітися), то наливай

Приспів:

Львівські батяри (шибеник, хуліган, шукач пригод) ціла наша родина

Яблуко від яблуні впало недалеко

Татуні з мамунями скільки ліжок розвалили

Ми на Вожий світ нас приніс лелека

То ми – хлопці з Бандерштадту

Ходимо до церкви, шануємо батьків

Ніхто та'як ми не вміє фест (1) добре; 2) дуже гуляти

Поки сурми не заграли, барабан не забив

Брати Гадюкіні – це український музичний гурт, який став відомим своєю оригінальною творчістю, особливо в контексті використання львівської гвари у своїх піснях. Гурт був заснований у 1988 році в Львові, і його склад утворили брати Андрій та Олександр Чумаки.

Творчість братів Гадюкіних відрізнялася від традиційних музичних напрямків свого часу. Вони поєднали в собі різні стилі, такі як рок, фольк, поп та етнічну музику, створивши унікальний звуковий ландшафт. Важливою особливістю їхньої творчості було використання львівської гвари у текстах пісень.

Рис. 2.13. Опис пісні Братів Гадюкіних

Наступний розділ це – тестування. У цьому розділі на початку пропонуємо пройти короткий тест на знання гвари.

Тестування

Для визначення вашого рівня знання Львівської гвари ви можете пройти тест, який займе у вас до 10ти хв. Цей тест включає у себе 20 слів, від маловживаних, до відомих та поширених на теперішніх вулицях Львова.

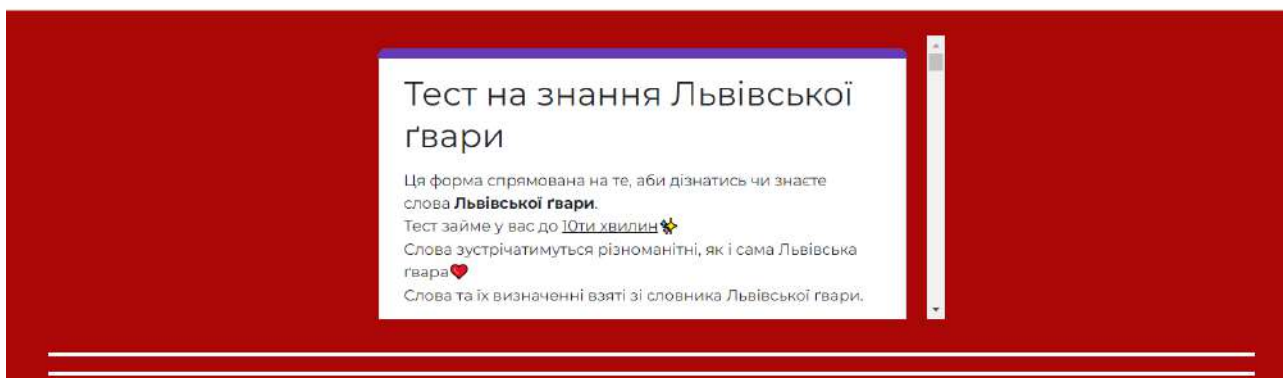

Рис. 2.14. Розділ тестування

Опісля йде кнопка з прямим посиланням на курс з вивчення львівської гвари.

Для вивчення гвари пропоную вам пройти вивчення слів за наступними посиланнями:

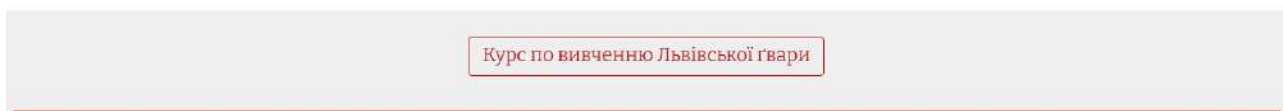

Рис. 2.15. Кнопка з посиланням на курс Львівської гвари

Курс розроблений на платформі Quizlet [40], він складається з 32 модулів, у кожному модулі запропоновані для вивчення слова зі словника львівської гвари [35], згруповані за алфавітом, та власні імена. Курс з вивчення львівської гвари “Додаток 2” має декілька зручних особливостей:

- **Інтерактивність:** курс на Quizlet містить різні типи вправ: тести, флеш-карти, матчинг та інші. Це дозволяє вивчати матеріал у вигляді гри, виконуючи завдання та перевіряючи свої знання.

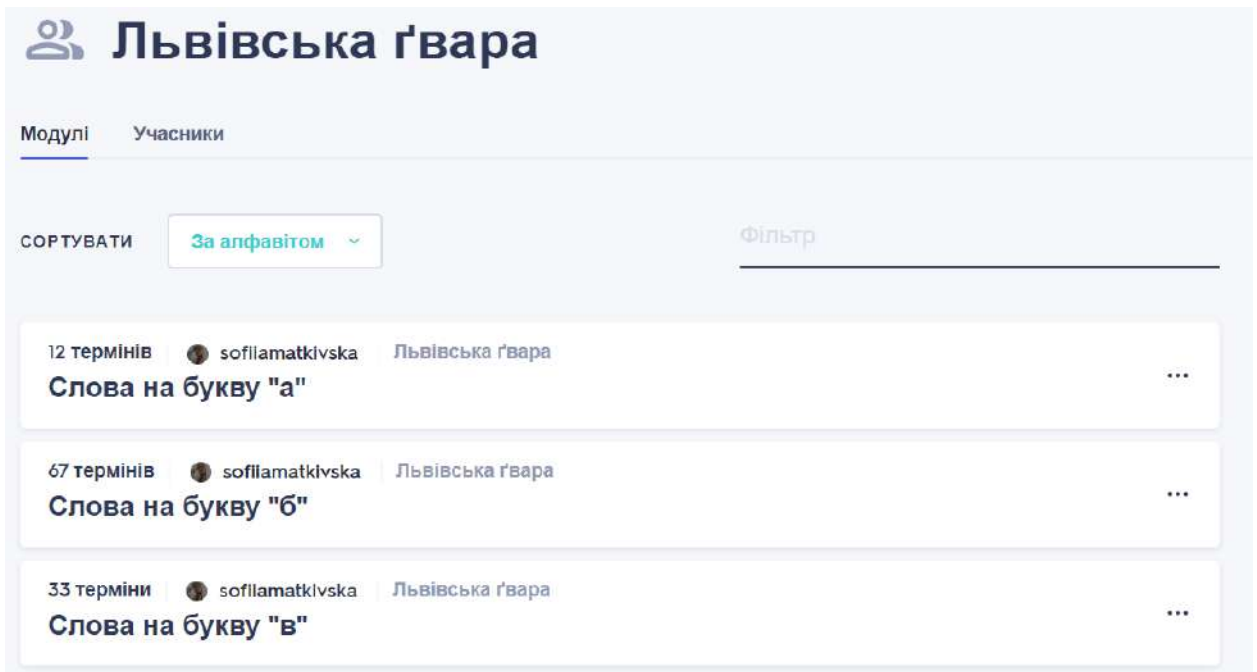

Рис. 2.16. Вигляд курсу Львівська ґвара

Використання флеш-карт допомагає активно використовувати мозкову діяльність для запам'ятовування і закріплення інформації. Це особливо корисно для вивчення слів.

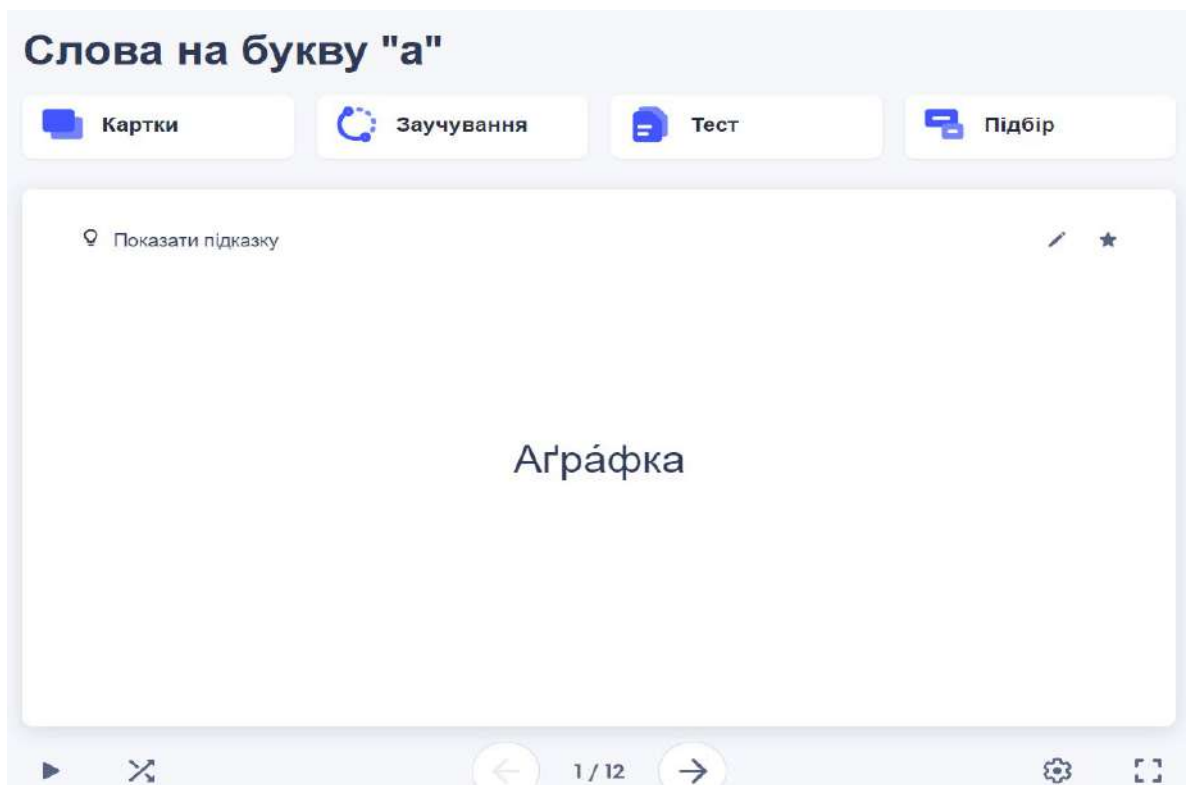

Рис. 2.17. Приклад вправи для вивчення слів

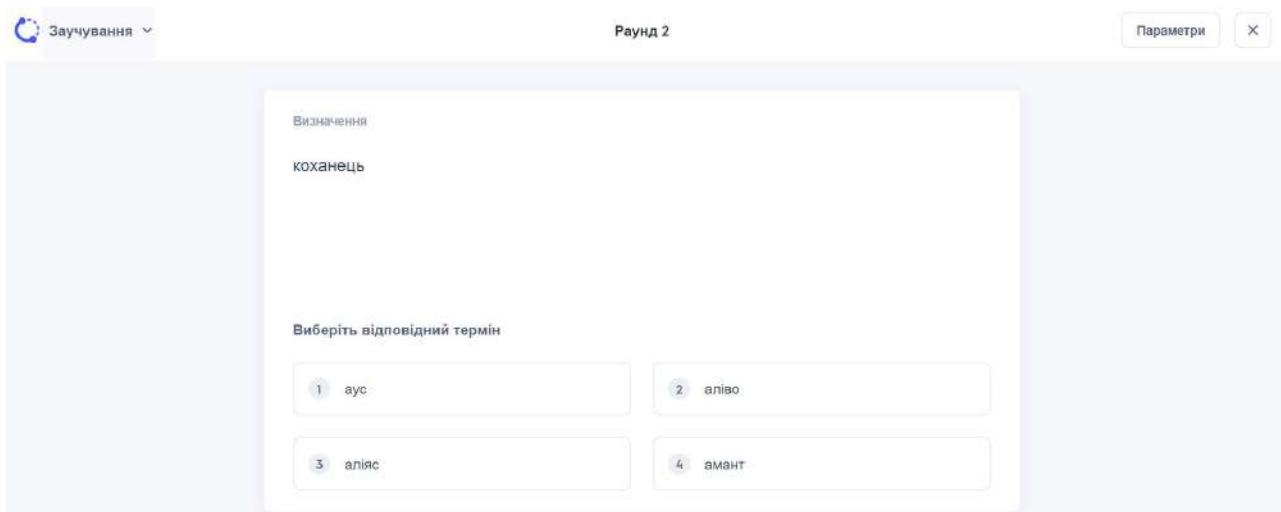

Рис. 2.18. Приклад вправи для заучування слів

Рис. 2.19. Приклад вправи для підбору правильних варіантів

- Доступність: доступ до курсу можна отримати з будь-якого пристрою з інтернет-підключенням.
- Спільний доступ: можна навчатися разом з іншими учнями або спільно працювати над матеріалами з колегами.
- Прогрес та статистика: Quizlet надає звіти про навчальний прогрес та статистику вивчення. Можна відстежувати, які слова або концепції вже засвоєні, а які потребують більшої уваги, що допомагає орієнтуватися в процесі навчання.

Загалом, курс на Quizlet є зручним інструментом для навчання, особливо для повторення матеріалу за допомогою різноманітних вправ та доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою.

Практичне значення вебзастосунок для вивчення та перекладу львівської гвари полягає в його доступності та зручності, різноманітності навчальних матеріалів, практичній спрямованості, інтерактивності.

Доступність та зручність: вебзастосунок надає можливість вивчати львівську гвару онлайн, що робить його доступним для широкого кола користувачів. Учні можуть мати доступ до навчального матеріалу та ресурсів в будь-який зручний для них час і місце.

Навчальні матеріали: вебзастосунок може містити різноманітні навчальні матеріали, такі як словники, граматичні пояснення, приклади вживання слів та фраз, аудіо- та відеоуроки. Це допомагає користувачам ознайомитися з лексикою та особливостями вимови львівської гвари та вивчити їх систематично.

Взаємодія та практика: вебзастосунок містить можливості для вправ та практики, наприклад, вимови, розуміння аудіотекстів у львівській гварі.

Отже, вебзастосунок для вивчення львівської гвари має практичне значення, оскільки він забезпечує доступ до навчального матеріалу, надає можливості для взаємодії та практики, а також сприяє мотивації та зацікавленню користувачів. Використання такого вебзастосунок сприяє ефективному та систематичному вивченню львівської гвари, розумінню її особливостей та умов вживання.

Висновки до другого розділу

Актуальність вивчення львівської гвари в сучасному світі є незаперечною. Мовне розмаїття та культурні особливості львівської говірки мають велике значення як для наукових досліджень, так і для збереження та популяризації культурної спадщини міста Львова.

Розробка вебзастосунку для вивчення та перекладу львівської гвари виявляє великий потенціал у забезпеченні доступності та зручності для користувачів. Функціональні можливості вебзастосунку допомагають користувачам ознайомитися з особливостями львівської гвари та вивчити її специфіку.

Розроблений вебзастосунок має практичне значення для широкого кола людей, які цікавляться львівською гварою. Він може бути корисним як для лінгвістів, так і для студентів, викладачів, перекладачів, а також для всіх, хто має бажання поглибити свої знання про львівську гвару.

Створення та використання вебзастосунку базується на вебтехнологіях. Було розроблено сайт за допомогою платформи Google Sites, який містить посилання на курс із вивчення говірки, а також різноманітні приклади аудіо та відео, що дозволяють краще зрозуміти львівську гвару і її особливості, посилання на різні цікаві ресурси з теми. Курс розроблений на платформі Quizlet, він складається з 32 модулів, у кожному модулі запропоновані для вивчення слова зі словника львівської гвари, згруповані за алфавітом. Курс є зручним інструментом для навчання, особливо для повторення матеріалу за допомогою різноманітних вправ та доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою.

Отже, розробка вебзастосунку для вивчення та перекладу львівської гвари є важливим кроком у збереженні, вивченні та популяризації цього унікального мовного явища. Вебзастосунок відкриває нові можливості для дослідження, навчання та використання львівської гвари, сприяючи її збереженню, розумінню та поширенню у широкій мовній спільноті.

ВИСНОВКИ

Львівська гвара вирізняється з-поміж інших говірок України. Її особливість полягає в тому, що вона формувалася на перетині різних мов та культур, увібрала в себе багатовікову історію міста Львова.

Фонетичні особливості гвари полягають в унікальності вимови, акцентування та інтонування окремих звуків, яка відрізняється від загальноукраїнського стандарту. Лексична різноманітність львівської гвари відображається в багатстві словникового складу та використанні специфічних слів і фразеологізмів, які є характерними саме для міста Львова.

Під час написання кваліфікаційної роботи було досліджено історію виникнення та особливості львівського мовлення, звернено увагу на його формування протягом багатьох століть у контексті різних культурних і мовних впливів.

Також було зібрано та проаналізовано лінгвістичні дані, включаючи текстові матеріали, лексичні та фонетичні особливості львівської гвари, приклади її використання в літературних творах і повсякденному спілкуванні.

Для того, аби продемонструвати соціальну обізнаність з львівською гварою було проведено опитування серед користувачів. Зібрані дані дозволили отримати уявлення про рівень обізнаності та інтерес мовців до цього явища. Також було опрацьовано та інтерпретовано отримані дані, з'ясовано популярність львівської гвари серед різних груп користувачів.

У результаті роботи був створений вебзастосунок для вивчення та перекладу львівської гвари, який відрізняється високою продуктивністю, простим дизайном та зрозумілим інтерфейсом для користувачів. Він є актуальним та корисним інструментом для студентів, дослідників та всіх зацікавлених у вивченні цього мовного різновиду.

Для розробки вебзастосунку було обрано платформу Google Sites, адже вона проста та зрозуміла для використання, дозволяє швидко створювати і редагувати вебсторінки без необхідності вміти програмувати. Ця платформа надає безкоштовний хостинг і легкий доступ до сайту, а також дає можливість

налаштовувати дизайн і використовувати шаблони для професійного вигляду сторінок.

Для наповнення сайту було використано посилання на відеоматеріали, в яких трапляється львівська гвара, власне, для того аби користувачі сайту змогли отримати приклади вживання гвари у різних умовах. Також на сайті розміщено базову інформацію про гвару та додано посилання на «Тлумачний словник львівської гвари». Для набуття практичних навичок з вивчення львівської гвари було створено курс на платформі Quizlet, він розрахований на вивчення слів притаманних для львівської гвари. Цей курс допоможе вивчити львівську гвару та вживати вивчене у буденному житті.

Функціональні можливості вебзастосунку дозволяють легко доступатися до інформації про гвару та навчатися її особливостей. Вебзастосунок має практичне значення для збереження та популяризації львівської гвари, зближує мовну спадщину та сучасні технології. Це дозволяє покращити розуміння досліджуваної говірки та підтримувати міжкультурне спілкування на належному рівні.

Ураховуючи інтерес до львівської гвари, розробка вебзастосунку є актуальною та важливою задачею. Вебзастосунок є зручним та ефективним інструментом вивчення гвари, який сприяє формуванню мовних навичок, культурному розумінню та взаємодії між різними мовними спільнотами.

Підсумовуючи, варто зауважити, що результати дослідження свідчать про важливість збереження львівської гвари як складника культурної спадщини України, а сучасні технології надають для цього широкі можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х рр. ХХ ст. Тернопіль: Джура, 2000. 340 с.
2. Баран Я., Зимомря М. Методи вивчення фразеології та визначення фразеологізму. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник. Ужгород: Ужгородський державний університет, 1999. С. 32–34.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
4. Винничук Ю. Легенди Львова – Львів: Літературна агенція “Піраміда”, 2009 Кн. 2. 2009. 430 с.
5. Винничук Ю. Лаймося по-львівськи. Настрій Львова. № 2 URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Vynnychuk/Laimosia_po-lvivsky.pdf
6. Винничук Ю. Словничок галицизмів / Винничук Ю. Мальва Ланда. Львів: Піраміда, 2007. 428 с.
7. Гарлицька Т. Місце та види розмовно-просторічної лексики в мовному побуті міста. *Молодий вчений*. 2020. №6 (82). С. 140–143.
8. Гарлицька Т. Соціальні діалекти як частина мови міста: історія вивчення. *Modern philological research: a combination of innovative and traditional approache*. 2018, Sulkhan-Saba Orbeliani University. Вип. 2. С. 41–45.
9. Єрмоленко С. Я. Літературна мова. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 2-е вид. випр. і доп. К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. С. 218–220.
10. Історія Львова: у 3 т. / редкол. Ісаєвич Я. : (голов. ред.) та ін. Львів: Центр Європи, 2007. Т. 3. 2007. 575 с.
11. Когут С. [Рецензія]. *Вісник НТШ* / Світова рада Наукових товариств імені Шевченка. Львів, 2013. № 50. С. 97. – Рецензія на книгу: Словник львівської говірки першої третини ХХ століття / Маріанна Мовна. – Львів, 2013. – 160 с. : іл.
12. Козак Л. Короткий словник львівської гвари. Незалежний культурологічний часопис «Ї». 2004. № 36. С. 51–71.

13. Козицький А. Енциклопедія Львова : у 4 т. Львів: Літопис, 2008. Т. 2. 2008. 608 с.
14. Лозинський Р. Етнічний склад населення Львова (у контексті суспільного розвитку Галичини). Львів: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка. 357 с.
15. Луцишин А. Мовний портрет Львова і львів'ян (на матеріалі текстів літературної групи «Дванадцятка»). Львів, 2022. 52 с. URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/3417/Lutsyshyn_bak.pdf?sequence=1&i sAllowed=y.
16. Мовна М. Словник львівської говірки першої третини ХХ ст. Львів: Наук. тов-во ім. Шевченка, 2013. 160 с.
17. Мочкодан І. Мовностильовий вимір художньої моделі світу у прозі Богдана Нижанківського. *Слово і Час*: Науково-теоретичний журнал. 2013. №10.
18. Муромцева О. Західноукраїнська мовно-літературна практика. Українська мова: енциклопедія / [ред-кол.: Русанівський В. М. (співголова), Тарасенко О. О (співголова), М. П. Зяблюк та ін.]; [2-е вид. , випр. і доп.]. Київ: Укр. енцикл., 2004. С. 197–199.
19. Назарук Ю., Борковський А., Ерде Г., Гвара. Автентична Львівська Абетка / [авт. ідеї Ю. Назарук; авт. текстів А. Борковський; авт. іл. Г. Ерде]. [Івано-Франківськ]: Лілея-НВ, 2011. 72 с.
20. Наталя Хобзей. Лекція в рамках культурного форуму “Галіціякульт” в Харкові 4-18 жовтня 2016. Підготували Андрій Квятковський та Неля Сауляк. URL: <https://zbruc.eu/node/81669>
21. Палінська О. Класичний львівський регіолект і його сучасні інтерпретації. *Мова і суспільство*. 2010. Вип. 1. С. 174–180.
22. Підкуймуха Л. Лексичний склад західноукраїнського варіанта літературної мови (на матеріалі художніх текстів львівських письменників першої пол. ХХ ст.). Київ, 2016, 336 с.
23. Підкуймуха Л. М. Батярський жаргон міжвоєнного Львова в соціокультурному аспекті. *Наукові записки Ніжинського державного*

університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. 2013. Кн. 1. С. 228–233

24. Про сервіси Google: Сервіс Google Sites. Короткий огляд. Можливості. URL: <https://sites.google.com/site/edugservis/google-sites>

25. Рудницький Я. Львівський говір. Наш Львів: ювілейний збірник 1252–1952. Нью Йорк: Червона калина, 1953. 212 с.

26. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

27. Сікора Г. Львівське мовлення в термінах та визначеннях / *Термінологічний вісник*. 2015. Вип. 3(2). С. 62–80.

28. Сікора Г. Текст міста як лінгвістичний феномен. *Українська мова*. 2016. № 4. С. 124–126.

29. Сікора Г. Фонетика сучасного львівського мовлення. Автореф. дис. ... канд. філолог. наук / Київ: НАН України, Інститут української мови, 2021, 21 с.

30. Сікора Г. Фонетика сучасного львівського мовлення. Дис. ... канд. філолог. наук / Київ: НАН України, Інститут української мови, 2021, 225 с.

31. Словник української мови: в 11 томах. Том 8. За ред. І. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1977, с. 301.

32. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Ч. 2: Джерела і соціокультурні чинники розвитку. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2007. 704 с.

33. Ужченко В. Фразеологія сучасної української мови : посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко; М-во освіти і науки України, Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ: Альма-матер, 2005. 399 с.

34. Хобзей Н., Сімович О., Ястремська Т., Дидик-Меуш Г. Лексикон львівський: поважно і на жарт. [Текст] / Наталя Хобзей, Оксана Сімович, Тетяна Ястремська, Ганна Дидик-Меуш. 4-е вид., змінене і доповнене. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 896 с.

35. Ціхоцький І. Л. Старольвівська урбаністика Марека Краєвського (лінгвістичні кореляції). *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 2012. Вип. 57. С. 93–105.
36. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): стан і статус. Нью-Йорк: видавництво «Сучасність», 1987. 294 с.
37. Ястремська Т. Діалектний простір Галичини: говірки української мови. Українська мова в Галичині: Історичний вимір / За ред. Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей; Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011, С. 55–106.
38. Google Forms. URL: <https://docs.google.com/forms/u/0/>
39. Google Sites. URL: <https://sites.google.com/new?hl=uk>
40. Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Посилання на вебсайт «Львівська гвара». URL:
<https://sites.google.com/view/gwarastudy>

Додаток 2

Посилання на курс з вивчення львівської гвари: URL:
<https://quizlet.com/join/VbZ63DjGw>